

ХРОНІКА

українсько-руського

НАУКОВОГО ТОВАРИСТВА ІМЕНІ ШЕВЧЕНКА У ЛЬВОВІ.

—→ 1902, вересень-грудень. ←—

Зміст: Засідання Виділу. — Засідання секцій. (Др. І. Франко — О. Терлецький, факти й епошини. М. Грушевський — Київські мініяюри при Трірській Псалтири. Др. І. Франко — Лукян Кобилиця, епізод із історії Гуцульщини в першій пол. XIX в. Др. С. Дністрянський — Австрійське право облігаційне, ч. 2. Г. Заперковий — Причинки до правничої термінології. Др. І. Франко — а) Пастирські листи Шептицьких, б) Екекомуніка в Мишани. М. Зубрицький — Знадоби для характеристики життя світського сільського духовенства XVIII в. Б. Барвінський — Пренбурзький з'їзд. Др. І. Франко — а) Руське духовенство в боротьбі з народними віруваннями в XVIII в. Ю. Кміт — Заходи коло просвіти в перемиській дієцезії 1780—1787 р. Др. І. Франко — Заходи коло просвіти в львівській дієцезії 1784—1792 р. Ів. Е. Левницький — Матеріяли до історії народнього шкільництва в перемиській дієцезії. Др. І. Франко — Матеріяли до історії шкільництва в Галичині від 1820—48 р. О. Маковей — Три Граматики. П. Житенський — Острозька трагедія. В. Гнатюк — Пісень новотвори. Бобяк — а) Причинки до ліхенології сх. Галичини, б) Про нащів губи. Ф. Примак — Досліди про глезу кісткоскелетних. С. Матвіяс — Новітні розсади над лучами Бекереля. В. Левницький — а) Гільберта основи геометрії, б) Математика теоретична а практична). Участь Товариства в ювілею Дорпатського університета. — Товариства й інституції, що далі приступили до обміну виданнями з Товариством. — Нові видання Товариства.

Засідання Виділу Товариства.

XXI. засідане дня 29 вересня.

1) Принято двох нових членів. 2) Відступлено даром деякі книжки для бібліотеки жіночої школи, удержуваної Педагогічним Товариством. 3) Ухвалено виплатити ремунерації за 48 т. Записок, V т. Збірника фільологічної секції, XI т. Етнографічного

Збірника і II і III т. Писань Федьковича. Полагоджено деякі дрібніші адміністраційні справи.

XXII засідане дня 15 жовтня.

1) Ухвалено закупити для бібліотеки книжки на пропозицію членів. 2) Передискутовано білянс за перший піврік 1902 р. 3) Ухвалено надрукувати у виданню творів С. Руданського нововіднайдений його переклад Гомерової Іліади і випустити його як IV. том творів. 4) Принято до відомости, що проф. М. Грушевський вернув назад до редакційного комітету Л.-Н. Вістника на просьбу його членів. 5) Ухвалено надрукувати показчик до пяти річників Л.-Н. Вістника і випустити його окремою брошурою. 6) Ухвалено позакупувати для бібліотечної читальні деякі нові річи.

XXIII засідане дня 29 жовтня.

1) Постановлено, що студенти університету можуть позичати книжки до дому з бібліотеки Товариства за порукою професорів, членів Товариства. 2) Закуплено 150 карток від укр.-руської бурси в Новім Санчи на дохід тоїж бурси. 3) Ухвалено подякувати дру С. Федакови у Львові і о. Нижанковському в Завадові за предмети даровані до музею Товариства. 4) Принято до відомости, що вже виплачено Товариству першу рату краювої субвенції. 5) Проф. М. Грушевський предложив бюджет наукових видань на р. 1902 з поясненем, що не міг предложити його скорше, бо рахунки наукових видань за 1901 р. не були ще справлені, тай тепер міг уложити його лише в приближеню.

XXIV засідане дня 12 падолиста.

1) Принято з подякою від дд. Чайківського і Голішува давні монети, даровані до музею. 2) Ухвалено закупити деякі книжки до бібліотеки зі збору пок. дра Шараневича. 3) Постановлено вислати університетови в Дорпаті привітне письмо з нагоди столітнього ювілею його засновин. 4) Постановлено, що ученики можуть позичати тільки по одній книжці до дому з бібліотеки і то за попереднім зложенем курсового свідощтва на руки бібліотекаря. Випозичуване має відбувати ся три рази на тиждень в годинах означених бібліотекарем. 5) Відступлено безплатно еякі книжки до бібліотеки інтернату мужеського семінара у Львові

і до бібліотеки товариства »Труд«. 6) Сповнено прошене товариства »Русько-українська бурса в Бродях« що до переняття її майна Науковим Тов. ім. Шевченка на випадок її розв'язання.

XXV засідане дня 26 падолиста.

1) Принято дефінітивно бюджет наукових видань, що представляють ся так: Записки — 10.502 Кор; Етнографічна комісія — 6.400 Кор.; Правнична комісія — 2.400 Кор.; Історична бібліотека — 1000 Кор.; Хроніка — 1200 Кор.; Українсько-руська бібліотека — 6000 Кор.; Л.-Н. Вістник (підмога) — 1600 Кор.; разом виносить бюджет наукових видань 42.800 Кор. Коли додасть ся до того позиції: адміністрація — 7000 Кор; бібліотека і музей — 3000 Кор.; Стипендії і запомоги — 2000 Кор. — то цілий бюджет разом винесе 54.800 Кор. 2) Признано запомоги: В. Джиджорі 50 Кор.; М. Стадникови — 50 Кор., обом студентам філософії, з огляду на зладжені ними праці. 3) Ухвалено подяку дру В. Лучаківському в Тернополі за збірку давних монет, даровану до музею. 4) Постановлено оголосити в »Ділі«, щоби члени Товариства надсилали проекти змін поодиноких точок статута до кінця грудня 1902 на адресу Виділу, аби вони могли бути предложені опісля загальним зборам.

XXVI засідане дня 5 грудня.

1) З причини хвороби признано В. Гнатюкови двомісячну відпустку, а на його місце покликано до Виділу Ю. Мудрака. 2) З приємністю прийнято до відомости уділену міністерством одноразову запомогу для археографічної комісії й ухвалено вислати до міністерства осьвіти петицію о субвенцію на видане збірника приказок, зладжених дром І. Франком, у сумі 5000 кор. 3) Закуплено до бібліотеки давну Мінею і одно Евангеліє. 4) Ухвалено передати майно »Академічної Громади«, переховуване в депозиті. 5) Ухвалено закупити нові черенки для друкарні.

XXVII засідане дня 17 грудня.

1) Принято до відомости вислане петиції до міністерства про спеціальну запомогу на видане збірника приказок Дра Ів. Франка. 2) Прийнято до відомости адресу на ювілей університету в Дорпаті. 3) Принято до відомости письмо »Просьвіти« в справі вирівнання рахунків з друкарнею Товариства. 4) Принято трех нових членів. 5) Ухвалено виплатити др. О. Колесі 741 Кор. за

коректу і редакцію XI тома »Етнографічного Збірника«. 6) Ухвалено закупити деякі книжки. 7) Ухвалено закупити 83 брошур і дві таблиці по пок. проф. Шараневичу. 8) Ухвалено замінити за наші видавництва дублікати з бібліотеки »Народного Дому«. 9) До бібліотеки закуплено »Синаксар« за 15 Кор.

XXVIII засідане дня 31 грудня.

1) Принято до відомости прислане Товариству з Київa автографа Т. Шевченка. Ухвалено подякувати. 2) Принято до відомости, що д. Труш привіз закуплені в Київi археологічні предмети за 19 рубл., від проф. Антоновича 151 автографів. 3) Принято до відомости, що д. Житецький прислав оригінал »Ляmenta людей побожних«. Всім жертводавцям ухвалено подяку. 4) Д. Примакови, ст. філ., ухвалено 200 Кор. без зворотної запомоги. 5) Д. Шухевичови ухвалено виплатити 100 К., яко підмогу на збирание матеріалів до »Гуцульщини«, ухвалену етнографічною комісією. 6) Удїлено українсько-руській Бурсі в Новім Санчі 50 К. підмоги. 7) Вибрано яко референтів до справи зміни статутів Товар. проф. М. Грушевського і др. І. Макуха.

Засідання секцій і комісій Товариства.

Спільні засідання секцій,

IV засідане дня 7 грудня.

1) Обговорено спростоване д. М. Павлика на некрольог О. Терлецького в XLVIII т. »Записок« і ухвалено полишити редактовани до волі, на скільки він схоче користати з сього спростованя. 2) Проф. М. Грушевський поставив до фільольогічної секції бажане, щоби можливо прискорила вихід дальших фолькльорних праць М. Драгоманова, відповідно до ухвали Товариства з 1897 р.

Засідання історично-фільлософічної секції.

XI засідане дня 12 жовтня.

1) Директор секції, проф. Грушевський, користаючи з нагоди першого збору секції по феріях, присвятив теплу згадку двом помершим членам Товариства : дру Ост. Терлецькому і Тад. Рильському ; члени віддали честь покійникам повстанем із місць. 2) Др. І. Франко відчитав свою працю п. н. »Остап Терлецький. Спомини й матеріяли«, — ухвалено надрукувати її в »Записках«. 3) Проф. Грушевський запропонував, щоб V т. »Збірника« секції призначити на матеріяли до суспільної й культурної історії Галичини від часу її ревіндикації. Секція згодила ся на се й поручила видане тома дру І. Франкови. 4) Обговорювано справу надрукованя листа д. М. Павлика до редакції »Записок« з powodu некрольога О. Терлецького, уміщеного в XLVIII томі тогож виданя й на жадане д. Павлика відіслано сю справу до спільного засідання секцій.

Зміст реферата дра І. Франка: Референт підносить важність біографії Остапа Терлецького задля того впливу, який мав покійник на велику часть руської молодіжи. Та на повну, критичну біографію ще не прийшов час. Референт подає лише жмінку власних споминів і тих матеріялів, які в ріжних часах зібрали ся в його руках. На основі власних записок і листів Остапових референт характеризує його настрої у часах гімназіяльних, підносить вплив Навроцького на Остапа, згадує про Остапову коротку знайомість з Федьковичем, характеризує напрям і теми його наукової праці на університеті з разу у Львові, далі в Відні, його виступ на поле публіцистики 1874 р., нарешті зупиняє ся детальнійше при процесах 1876 і 1878 р., що змусили Остапа шукати хліба в правничих студіях. На основі листів показано далі нужденне жите Останове в Відні до 1884 р., а далі розібрано його працю »Літературні стремління галицьких Русинів 1772 до 1872 р.« Короткою характеристикою Терлецького як чоловіка й публичного діяча кінчить ся розвідка.

ХІІ засідане дня 1 падолиста.

1) Проф. М. Грушевський відчитав свій реферат п. н. »Київські мініятури при Трірській Псалтири«. 2) Др. І. Франко відчитав реферат п. н. »Лукиян Кобилиця, епізод із історії Гуцульщини в першій половині ХІХ віка«. Оба реферати ухвалено надрукувати в »Записках«.

Зміст реферата проф. М. Грушевського: При катедрі в Чівідале (північна Італія) переховував ся здавна ілюстрований кодекс псалтири, писаний для Трірської катедри Х в., з пізнійшими додатками, між иньшими — молитвами якоїсь Гертруди, з інтересними византийськими мініятурами. Недавно його видало трірське наукове товариство з нагоди свого ювілею, й видавці признали в тій Гертруді жінку київського княжича Ярополка Ізяславича. Референт аналізує сей погляд й признає його вірним, та описує ближше мініятури, що — як виходить з того, були виготовлені на Руси в другій половині ХІ в.

Зміст реферата дра І. Франка: Схарактеризувавши бурливий рік 1848, референт звертає увагу на один його епізод, доси за мало вияснений, а власне на той рух у Гуцульщині (головно буковинській), що звязаний з іменем Лукияна Кобилиці.

Все, що доси було звісне про той рух і про саму особу Кобилиці, не дає відповіді на питання, що се було властиво: чи рух чисто соціальный, чи політичний, чи сумішка обох елементів. Референт збирає до купи й розбирає критично всі дотеперішні звістки про той рух, доповнюючи їх рукописними матеріялами, зібраними ним з різних жерел, оповідає прагматично хід подій, простуючи численні похибки дотеперішніх представлень, але все таки кінчить признанем, що доки не маємо в руках урядових актів сеї справи, доти й не можемо видавати про неї рішучого суду. Є надія, що повне вияснене справи Кобилиці незабаром буде можливе.

XIII засідане дня 12 падолиста.

1) Др. С. Дністрянський предложив свою працю п. н. «Австрійське право облігаційне», ч. II, яку ухвалено надрукувати у другім випуску II тома «Правничої Бібліотеки». 2) Той сам предложив реферат д. Г. Зацерковного: «Причинки до правничої термінології», який ухвалено друкувати в IV т. «Часописи правничої і економічної». 3) Затверджено вибір д. П. Рондяка на секретаря правничої комісії.

Зміст праці дра С. Дністрянського: В другім розділі під заг. «Почин зобовязань» обговорює автор загальну теорію умови, односторонного приреченя і шкоди, пояснює поперед усього загальну суть дотичних правних інститутів, переходить опісля до історичного і догматичного представлення поодиноких правних постанов.

Зміст праці д. Г. Зацерковного: Се коротка збірка висловів на підставі літератури або безпосередно з уст народа, попереджена вступом про потреби правничої термінології.

XIV засідане дня 7 грудня.

1) Др. І. Франко предложив детальний плян V т. «Збірника» секції й отєї статі що мають увійти до нього: а) Чотири пастирські листи єпископів А. і Л. Шептицьких з р. 1745—59; б) Знадоби для характеристики життя світського сільського духовенства в Галицькій Русі XVIII в. — М. Зубрицького; в) Екскомуніка в селі Мшанци — які й ухвалено друкувати в «Збірнику». 2) Д. Богдан Барвінський предложив реферат п. н.

»Прешбургський з'їзд в справі спадщини по Бабенбергах«. Ухвалено друкувати реферат разом з замітками, які поробив до нього в дискусії проф. Грушевський.

Зміст рефератів дра І. Франка: Референт мотивує потребу видання матеріалів для культурної історії Галицької Русі в XVIII і XIX віках. Маса матеріалів цінних для історії й літератури пропадає або плісняє по архівах чи в приватних руках, а без їх визискання історія нашого духового розвитку лишиться ся неясною. Референт показує спеціально на такі категорії жерел, як приватні листи різних людей, єпископські та консисторські куренди, циркулярі властий, пропамятні письма, акти процесові та цивільно-правні, нарешті мемуари, записки, вірші, памфлети, що в давніших часах дуже рідко попадали в друк, а найчастійше йшли з рук до рук у відписах. Деңо з таких матеріалів було вже публіковане і раз у раз публікується в різних часописах, остатніми роками в більше наукових органах, як ось »Житє і Слово« та »Записки«. Та все таки маса матеріалу жде ще публікації, та й те, що було вже публіковано, варто би для вигоди дослідників подати з часом у суцільній, систематичній збірці. На разі референт пропонує подати в першій томі, обєму коло 15 аркушів, матеріали до 1848 р. і то матеріали доси недруковані, або репродукції рідких перводруків. Ті матеріали розпадають ся на три групи:

1. Матеріали до характеристики руського духовенства в Галичині в другій половині XVIII в.

2. Матеріали до історії руського шкільництва в Галичині в р. 1772—1848, і

3. Матеріали до історії духового розвитку галицької Русі 1772—1848 рр.

Обік сирих матеріалів і для їх пояснення йшли би всюди коротші або довші уваги або й спеціальні студії про дану тему.

Пастирські листи єпископів Афанасія і Льва Шептицьких, друковані в рр. 1745—1759, крім того що являють ся бібліографічними рідкостями, незвісними дотеперішнім бібліографам, мають також не малий культурно-історичний інтерес. Перший лист, якого кінець, на жаль, віддертий, так що й дати його на певно не знаємо, показує нам зусилля єпископа коло зорганізованя духовенства в дусі постанов Замойського синода з р. 1720. Головним чинником тої організації були тзв. намісники або протопресвитери,

яких компетенцію в різних точках усталює сей лист. Обік того єпископ витикає різні хиби духовенства. Другий лист із р. 1750 наказує збирати складок на будову сьвятоюрської церкви; в третім із 1755 р. маємо формулу скликання генерального, тоб то дієцезального собору, на який єпископ скликав самих намісників, а в жаданях, які вони мали сповнити, виявляють ся задачі та компетенція тих церковних зверхників. Нарешті четвертий лист із р. 1759, друкований у формі підручного Требника і призначений мабуть до вклеюваня в Требник, оголошує відпуст установлений папою для хорих близьких смерти.

Між актами парафіяльними села Розбора Округлого знайшов о. М. Зубрицький рукописну книгу „Acta revisionis ecclesiarum“ із років 1759—1780, яка подає інтересний образ діяльності декана а разом з тим і образ стану сільського духовенства в тім часі. О. Зубрицький вибрав із тої книги масу характерних деталей тай попереписував дословно цілий ряд уступів, які й подає в річевому порядку, доповнюючи їх своїми увагами. Бачимо тут описи сільських церков і їх інвентаря, реєстри селянських данин та обовязків для духовних, характеристики поодиноких сьвященників, їх економічного й духового стану, відносин до двора, до громадян, до духовної власти, бачимо приклади деканського суду карного й цивільного.

В с. Мшанци старосамбірського пов. знайшов о. Зубрицький два документи, що показують, як коло 1770 р. церковна власть уживала й надуживала церковної екскомуніки для вимушеня на громадянах річий зовсім цивільної натури. Референт показує на аналогічний випадок у Кунині жовківського пов. і на заказ першого губернатора Галичини гр. Пергена, яким він заборонив єпископам кидати екскомуніку в подібних випадках.

Зміст реферата д. Б. Барвінського: Автор старає ся інтерпретувати звістку Галицької літописи під р. 1252 инакше, як її інтерпретували дотепер (проф. Шараневич, Дашкевич, Грушевський). Літопись оповідає про закликанє князя Данила угорським королем Белею IV на поміч проти Німців, з якими угорський король вів під той час війну. Галицький князь прибуває до Прешбурга (літописна »Пожга«) і застає там німецьких послів, які прибули до Белі: царського воеводу, сольногородського архієпископа (оба вони в літописи не названі по імени), Генриха Брунне та Оттона Гардек.

Подія, подана в літописи, мала місце тоді, як оба австрійські краї були в руках німецького цесаря. Автор старає ся збити погляди своїх попередників та вияснити літописну звістку инакше, кладучи її на 1250 р. Автор кладе рік 1250 тому, що по його думці війна Белі IV з Німцями (подана в звістці Галицької літописи) — се його похід до Австрії в 1250 р.; перед котрим то роком в ніяких жерелах не находимо звістки про якусь війну угорського короля в справі австрійської спадщини. Се тверджене попирає автор иньшими доказами, особливо взятими із самої Галицької літописи, а також з австрійських річників. В дальшій тягу розвідки виказує автор, що три послы, присутні в Прешбурзі (сольног. архиеп., Брунне та Гардек) се австрійські магнати та сторонники чеського короля Вячеслава, тому не могли вони бути послами німецького цесаря (як думають попередники автора), а були вони послами чеського короля. До помочі взяв собі автор звістку П. континуації річника Санкруценського, де оповідаєть ся про посольство чеського короля до Белі IV в часі його походу до Австрії 1250 р. Вправді там не подано імен послів, але автор здогадуєть ся, що тими послами були як раз три австрійські магнати, сторонники чеського короля, яких подає у своїй звістці Галицька літопись. Що до »царського воеводи«, то автор думає, що був ним герцог Оттон баварський, цесарський намісник Австрії. Сей герцог, хоч був цесарським намісником, старавсь позискати Австрию для свого сестрінка, маркграфа Германа з Боден, а пізнійше для своєї родини (Віттельсбахів). Син Оттона, Генрих, був зятем Белі IV. Дуже отже можливо, на думку автора, що попри послів чеського короля, які прибули уложити з Белею плян поділу австрійських країв, прибув також до Прешбурга цесарський намісник, герцог Оттон баварський та взяв участь в нарадах над поділом згаданих країв. Велику трудність в прийнятю р. 1250 для прешбурського з'їзду справляє те, що по звістці про сей з'їзд стоїть зворот »Въ то же лѣто«, а опісля занотовані події, що належать до 1248 р. Автор думає, що на се не треба зважати, бо нпр. під р. 1235 записані в літописи вчаснійші події по пізнійших, хоч получені такими зворотами, як »Въ томъ же лѣтѣ«, »Въ то время« і т. д. Таж і сам літописець пише під р. 1254, що в його літописи нема хронологічного порядку подій.

XV засідане дня 22 грудня.

1) Др. І. Франко зреферував матеріяли про »Руське духовенство в боротьбі з народніми віруваннями в XVIII в.«: а) Пастирський лист перемиського єпископа Рилла, подав Ю. Кміт; б) Два пастирські листи львівського єпископа Петра Білянського з р. 1788 і 1795, подав Ів. Е. Левицький. 2) Проф. Грушевський зреферував матеріяли Ю. Кміта: Заходи коло просвіти в перемиській дієцезії 1780—1797 рр. 3) Др. І. Франко зреферував свої матеріяли: Заходи коло просвіти в львівській дієцезії 1784—1792 рр.

Зміст реферата дра І. Франка: Референт звертає увагу на те, що християнська церков від самого початку боролася з ріжними народніми віруваннями, але про те ті віруваня в значній части жили собі спокійно, або перемінені самою церквою здобували собі часом навіть більшу силу, ніж у поганських часах. Референт бачить причину сього явища в тім, що церков силкувала ся одні віруваня витиснути иньшими. Тільки зріст точної, на експерименті опертої науки являєть ся одиноко успішним оружем у боротьбі з віруваннями. Сей антагонізм між точним знанем і віруванем почув ся виразно аж у XVIII віці, а його виразом був тзв. раціоналізм. Коли раціоналісти Фрідріх II та Йосиф II засіли на престолах, розпочалась офіційальна боротьба з нар. віруваннями. Між иньшим і духовенство мусіло з цісарського наказу виступати против народніх вірувань. Документами того зусилля являють ся пастирські листи еп. М. Рилла (лист певно був друкований, але доси друк незвісний; текст його, на жаль без дати, переписав із одной парафіяльної книги протоколів о. Ю. Кміт), еп. Білянського (два листи друковані подав Ів. Ем. Левицький) і лист буковинського єпископа Данила, поданий референтом.

Зміст реферата проф. М. Грушевського: Матеріяли, вибрані д. Кмітом з парафіяльних протоколів, кидають інтересне світло на заходи духовної власти коло піднесення духовенства й парафіян. Постанови єпархіяльного з'їзду наказують деканам пильнувати парафіяльних шкіл (дяківок); єпископські розпорядження 1789 і 1797 р. вже ставлять певні вищі вимоги для сих шкіл, відповідно до просвітних змагань нового, австрійського правительства. Заразом маємо накази, аби духовенство да-

вало освіту своїм дітям, підносить ся рівень вимог від кандидатів священничого стану, а проєктований був, ще мабуть перед прилученем Галичини до Австрії, духовий семінар в Перемишлі, на що духовенство складало гроші.

Зміст реферата дра І. Франка: Доповняючи матеріяли зібрані д. Ю. Кмітом, др. Франко подає аналогічні матеріяли (єпископські та консисторські куренди та накази циркулярних властей) із львівської дієцезії, підносячи особливо наказ за-лїщицького старости з р. 1797, аби руські дяки в руських громадах учили дітей обік руської також польської мови.

XVI засідане дня 27 грудня.

1) Др. І. Франко реферує працю д. Ів. Е. Левицького: »Матеріяли до історії народнього шкільництва в перемиській єпархії від р. 1800—1821, з оглядом на розвій низшого і висшого шкільництва в Галичині в р. 1772—1800». 2) Др. І. Франко реферує свою працю: »Матеріяли до історії шкільництва в Галичині від 1821—48 р.

Зміст реферата дра І. Франка: Д. Ів. Ем. Левицький зібрав із актів перемиської консисторії матеріял до історії галицько-руського шкільництва в рр. 1801—1821. Друкуючи ті акти в повнім тексті він попереджає їх розвідкою, в якій на основі всіх звісних доси і ново визисканих матеріялів показує розвій галицького шкільництва, особливо руського, від самого 1772 р. Автор зупиняє ся особливо на часах Йосифа II і тих пробах організації людової школи, які роблено в Галичині за Леопольда II. Одначе він не бачить результатів тих проб, тим більше, що вони були в значній часті безпідставні: уряд натискав на закладане шкіл по селах, а для тих шкіл не було ані вчителїв, ані підручних книжок.

Починаючи від XIX в. автор обмежає ся на огляді народнього шкільництва в перемиській дієцезії, бо тільки для сеї дієцезії має матеріяли. Одначе він догадує ся, що і в львівській дієцезії шкільництво стояло коли не гірше, то певно не ліпше, тим більше, що значна часть тої дієцезії від 1808 до 1815 р. була під Росією і там людове шкільництво зовсім було занепало. Детальнійше зупиняє ся д. Левицький на діяльності еп. Михайла Левицького і крылошанина Ів. Могильницького в Перемишлі та

на їх боротьбі за допущене руської мови в людських школах з р. 1816—1821.

Зміст праці дра І. Франка: В доповненню праці д. Левицького подає др. Франко ряд документів (пастирських листів та урядових розпоряджень), що дотикають руського шкільництва в львівській дієцезії 1801—1821 рр. Дальший ряд документів обіймає обі дієцезії в роках 1822—1848; сюди входять і такі матеріали як віднайдені о. Зубрицьким три поучення одного декана підвладному собі духовенству про потребу й пожиток шкіл та способи їх закладання, проповідь одного священника про пожиток шкіл, просьба Любачівських міщан про заведене руської мови в школі з р. 1847 і деякі урядові акти, що ілюструють долю і ролю сільського вчителя в рр. 1846 — 1848.

Засідання фільольогічної секції.

IX засідане дня 9 жовтня.

1) Вислухано реферату дра Т. Мандибуря з праці Ф. Колесси про Анабазу Ксенофонта і ухвалено друкувати її по українськи, а не по латинськи, як пропонували декотрі члени. 2) Секція вибрала комітет із д. І. Кокорудза, дра М. Пачовського і дра В. Коцовського і поручила йому виробити і предложити секції до кінця року підручник правописи та короткий словарець, в яким були-б подані всі віджили правописні.

X засідане дня 6 падолиста.

1) Др. О. Колесса відчитав біографію свого брата Івана, яку й ухвалено надрукувати в XI т. Еногр. збірника при його збірці пісень із мелодіями. 2) Д. М. Павлик предложив проєкт видання творів П. Куліша, який й ухвалено предложити Виділови для затвердження.

XI засідане дня 9 грудня.

1) Др. О. Колесса зреферував працю дра О. Маковей п. н. »Три граматики«; передано її для другого референта дру. К. Студинському. 2) Др. І. Франко зреферував працю П. Житецького

п. н. »Острожська трагедія« і працю В. Гнатюка п. н. «Пісенні новотвори, які й ухвалено друкувати в »Записках«. 3) М. Павлик заявляє, що до половини 1903 р. пропонує дальший том фольклорних праць М. Драгоманова.

Зміст праці дра О. Маковей: У своїй студії говорить автор про науковий рух в галицькій Русі, який почав ся ще перед виданем Русалки Дністрової і потім ішов поруч з діяльністю М. Шашкевича, Я. Головацького і Ів. Вагилевича. Передовсім обговорює діяльність трох учених граматиків, Івана Могилянського, Йосифа Левицького і Йосифа Лозинського.

Могилянський ще в 20-их рр. XIX ст. дбав про просвіту, закладаючи в Перемишлі просвітне товариство (1816) і видаючи шкільні книжки. З 1822 і 1829 р. маємо його дві наукові розправи про руську мову. Тут важний його погляд на руську мову. Стоїть він по части на тім становищі, що Копітар: уважає руську мову окремою від інших, але разом з Добровським повторяє, що книжна мова повинна бути інша, як простонародня, а то близька до церк.-славянської.

На тім становищі стояв також і Левицький. Хоч Копітар учив його не брати за одно церк.-слав. і живу народну мову, він не приймав його гадки; але притім так, як і Могилянський, уважав руський нарід окремим від інших.

Вірним учеником Копітара треба уважати Лозинського. За порадою Копітара і прикладом полудневих Славян він почав у Русинів азбучну війну (бажав заведення латинської азбуки), котра йому не повела ся. Також зладив граматику після гадок Копітара, не оглядаючи ся на церковно-славянську мову.

У своїй студії оповідає Маковей історію праць сих учених і підносить особливо заходи Копітара — навести їх на добру дорогу. Показує також, звідки брали вони свої відомости. Тут передовсім Відень заважив у розвитку гал. Русинів. У Відні в 20-их і 30-их рр. XIX ст. жив кружок Русинів, що сходив ся з такими ученими, як Копітар, Караджіч, Коляр, Гай і и. Тут учив ся і був парохом Снігурський, пізнійше єпископ перемиський і меценат науки. Тут познайомив ся і Левицький з Копітаром. Крім того Копітар переписував ся з нашими ученими. В результаті бачимо в історії відродження гал. Русі віденсько-перемиський кружок людей з інтересами чисто-науковими. Коли

львівську «трійцю» займає спершу більше етнографія і беллетристика, то сей кружок дбає більше про лінгвістику, про граматику руської мови.

Зміст праці П. Житецького: З монографії д. Ор. Левницького про Анну-Альойзу Острожську-Ходкевичеву звісний був епізод Острозького розруху 1630 р. в часі великодних св'ят із за перенесеного потаємно сею магнаткою-католичкою тіла її батька, православного кн. Олександра Острозького, до єзуїтського костела. Звісний був також єзуїтський памфлет проти православних із за сього розруху, опублікований ще в тім самім році. Д. П. Житецькому належить заслуга, що віднайшов руську віршовану пам'ятку тої події, написану троха пізнійше незвісним автором і заховану в рукописі. Ті вірші п. н. «Ляментъ о пригодѣ нещасной, о зельживости и о мордерствѣ мешчан Острозких» і «Придатокъ заминення тойже матерѣи» подає автор у повнім тексті, а у вступній розвідці дає насамперед огляд їх історичного змісту, який дозволяє нам у кількох важних точках спростувати єзуїтську реляцію про сам факт і про покаране міщан; далі на основі віршів характеризує їх автора, підносячи його релігійну толерантність і брак фанатизму, яким надихана єзуїтська брошура, а в кінці застановляєть ся над формою віршів, коррігуючи подекуди погляди висловлені д. Перетцом.

Зміст праці В. Гнатюка: В. Гнатюк зібрав по часті з рукописних комунікатів та власних записів, по часті з принагідних публікацій по газетах (особливо в американській «Свободі») споре число пісень утворених остатніми роками під впливом св'язних подій нашого народнього життя, особливо еміграції за море, до Бразилії, північно-американських Сполучених Держав та до Канади, і впорядкувавши ті пісні, додав до них вступну студію, де зупиняє ся над деякими питаннями, що насувають ті пісні, а головно над піднесенням з різних боків у Росії голосом про вимиране народніх пісень та вигасане в народі творчої сили. Зацитувавши різні голоси про і contra сеї тези д. Гнатюк доказує, що коли й вимирають старші пісні, незрозумілі народови, то про вигасане народньої творчости не можна говорити; бодай серед українського народа живе ще величезний запас давнійших пісень і раз-у-раз — як доказує й отся збірка — творять ся нові. Нарешті автор робить деякі уваги над формою й мовою нових пісень, приписуючи хиби особливо в верзифікації зглядній їх св'я-

жости: вони, мовляв, не встигли ще обшліфувати ся в устнім обороті так, як давніші пісні, що вже перейшли через уста кількох поколінь.

ХІІ засідане дня 18 грудня.

1) Др. Студинський зreferував ще раз працю Дра О. Маковеця, і ухвалено її надрукувати. 2) Передіскутовано предложений М. Павликом проект зміни статута Товариства й прийняті точки ухвалено предложити Виділові яко проект секції.

Засідання математично - природописно - лікарської секції.

VI засідане дня 27 надолиста.

1) Відчитано письмо від комітету для міжнародного лікарського з'їзду в Мадриті, що має відбутися літом 1903 р. і постановлено передати його для дальшого поступованя лікарській комісії. 2) Проф. І. Верхратський предложив секції дві праці д. Григорія Бобяка: а) »Причинки до ліхенольогії східної Галичини«; б) »Про наші губи«. Праці ухвалено друкувати в »Збірнику« секції, але що до другої поручено ще редакції порозуміти ся з автором. 3) Дві замітки д. Г. Бобяка з обсягу лікарського ухвалено передати для оцінки лікарській комісії. 4) Ф. Примак: Досліди про глезу кістносkeletalних. 5) Проф. П. Огоновський предложив працю С. Матвіяса: »Новійші розсліди над лучами Бекреля« і дві праці дра В. Левицького: »Гільберта основи геометрії«, та »Математика теоретична і практична«, які й ухвалено друкувати в »Збірнику«.

Зміст першої праці д. Г. Бобяка:

В розвідці »Причинки до ліхенольогії східної Галичини« подає автор обрісники Перемисчини та Підгаєччини. Автор збирав обрісники в Перемисчині з місцевостей: Перемишль, Липовиця, Великий і Малий Кругель та Красичин; а в Підгаєччині з місцевостей: Боків, Шумляни, Гнильче, Литвинів, Рудники і Підгайці. Яко вперше в східній Галичині найдені роди подані: *Collema polycarpum* Schaer., *Synechoblastus flaccidus* Kol., *Omphalaria decipiens* Mass., *Cladonia squamosa* Hoffm.,

Cetraria saepincola Ach., *Peltigera horizontalis* Hffm., *Gyalecta copularis* Schaer., *Lecidea iurana* Schaer., *Verrucaria rupestris* Schrad., *V. muralis* Mass.; яко нові для Галичини: *Leptogium scotinum* Fr., *Lecania syringeae* Th. Fr., *Lecidea rupestris* v. *calva* Mass., *Basidia muscorum* Arnd. і *Arthothelium spectabile* Mass. Взагалі подано із згаданих околиць 73 родів обрісників.

Зміст другої праці д. Г. Бобяка:

В розвідці »Про наші губи« в частині історичній приводить автор назви »губа« »губка« уживані між людом первістно на роди грибів уживані при кресаню огню, котрі опісля — по думці автора — узагальнено переносячи їх на иньші роди грибів до губ подібні. Відтак згадує про праці мікологічні до нашого краю відносячі ся, які до тепер появили ся. Автор мав на письменну задачу іспитову тему: »Наші губи під зглядом морфологічним і систематичним, котру відтак одвітно переробивши тут предкладає. В частині морфологічній застановляє ся над будовою наших губ, розсматрюючи улад устрою важнійших семейств. Відтак подає влюч до означуваня родень наших губ, зіставлений після Schröter-a. Дальше приводить »Спис губ нотованих у нас перед 1899 р.« (72 родів) і »Спис губ найдених автором на деревах листяних в кількох оселях східної Галичини« (44 родів).

З поданих списів виходить, що перед 1899 р. занотовано у нас 72 родів губ, а коли відкинемо роди нотовані самим Завадским, то мали би ми 40 родів. Вчислюючи роди (species) подані автором а не нотовані перед тим, мати-мемо в першім случаю всіх губ 90 родів, в другім 63 родів. Значить, до давних донотовав автор в першім случаю 18, в другім случаю 23 родів, а то: *Auricula Judae* L., *Radulum hydnoideum* Schr., *R. molare* Fr., *Hydnum farinaceum* Pers., *Daedalea zonata* Bull., *Daedaleopsis confragosa* Schr. *Polyporus vulgaris* Fr., *P. picipes* Fr., *P. hirsutus* Wolf., *Ochroporus fulvus* Schr., *O. vulpinus* Schr., *P. cinnamomeus* Schr., *O. resinosus* Schr., *O. Ribis* Schr., *O. Evonymi* Schr., *Phaeoporus hispidus* Schr., *Fistulina hepatica* Fr., *Lenzites albida* Fr.; зглядно ще *Auricularia mesenterica* Dicks, *Radulum quercinum* Fr., *Polyporus fumosus* Fr., *Merulius tremellus* Schrad, *Trogia crispa* Fr.

П. Федір Примаєк подав нові свої досліди про глезу (thymus) кістносkeletalних (Teleostei) з углядне-

нем осклівців (Ganoidei) і кругоротих (Cyclostomi). Автор студював різні риби в стації зоологічній в Терстї, а передовсім глезу Крукана чорного (*Corvina nigra*). Автор із своїх дослідів анатомічних приходить до заключеня, що железа thymus ділає яко охоронне орудє організма рибего, а се в той спосіб, що витворює мільони лейкоцитів, котрі відтак розходять ся по цілих зявах (branchiae) і сповняючи ролю фагоцитів, спрятують мікроорганізми, які тут у величезних скількостях осадвляють ся і таким робом железа thymus чинить велику прислугу для цілого тіла риб.

Зміст праці д. С. Матвіяса: Автор подає перегляд дальших праць та розслідів матерій лучистих, а головно розсліди що до відношеня наряду електрона до его маси ($\frac{e}{m}$) Реферат сей стоїть в звязи з попередню роботою автора (Збірник мат.-прир.-лік. секції т. VII).

Зміст праць Дра В. Левицкого: В першій праці автор представляє змаганя Гільберта сотворити геометрию виключно при помочи трох аксіомів (Göttinger Nachrichten i Math. Annalen) та висказує свої гадки про значіне тих змагань для розвою геометрії.

В другій реферує погляди Ф. Кляйна представлені в книжці п. заг. *Anwendungen der Differential- und Integralrechnung auf die Geometrie*.

З а с і д а н я к о м і с и й.

Археографічна комісія.

III засіданє дня 1 падолиста.

Др. К. Студинський предложив комісії проект виданя полемічної літератури, що належить до берестейської унії. У збірці тій запропонував видати: а) Гербеста — *Wypisanie drogi*, 1595; б) Зизанія — *Казане*, 1596; в) Жебровського — *Какол* (1595). і *Plewu* (1596), г) незвісний твір Клирука Острожського — *Отвѣтъ на другій листъ Ипатія Потѣя*, (1599), г) *Лист Пігаса і відповідь Потія*, д) *Потія* — *Апология флорентійского собора* (1603), е) *Relacia*

у Vwazenie Postępkow niektorych (1609), 3) Смотрицького, рукопись з 1609. По переведеній дискусії постановлено видане випустити як V т. «Памяток укр.-руської мови і літератури» і руські тексти надрукувати кирилицею.

Етнографічна комісія.

III засідане дня 13 жовтня.

Принято до відомости справоздане з етнографічної експедиції трьох членів, яке надруковано в »Хроніці« ч. 11. 2) Ухвалено оголосити відозву в часописах для збираня етнографічних матеріялів. 3) З субвенції, признаної соймом на етнографічну експедицію (на 1902 р.), ухвалено на разі дати: а) Володимирови Шухевичови у Львові 100 кор.; б) Луці Гарматієви в Головах — 100 кор., в) Володимирови Левинському в Дрогобичи — 50 кор. — для збираня етнографічних матеріялів.

Участь Товариства в ювілею Дорпатського університета.

Дня 25 грудня обходив університет у Дорпаті (Юрієві) столітній ювілей свого засновання. Запрошене до участі в ювілею вислало Наукове Тов. ім. Шевченка ювілятові таке письмо:

Хвальному Університету в Дорпаті (Юрієві).

Українсько-руське Наукове Товариство імени Шевченка засилає щирий привіт і поздоровлене з нагоди ювілею столітнього істновання його. Славні імена звязані з столітньою історією сеї поважної Інституції не чужі також і нашій українсько-руській науці — щоб згадати лише Еверса, Тобіна, Даниловича, Енгельмана, Котляревського, — і ми щиро бажаємо, аби в новім століттю свого істновання Шановний Університет розвивав ся в дусі славних традицій, звязаних з сими іменами як найповнійше.

М. Грушевський, голова.

Ю. Мудрак, секретар.

Товариства і інституції,
що далі приступили до обміну виданнями з Товариством.

Bruxelles. Société des Bollandistes.
СПетербургъ. Ред. газети »СПетербургскія Вѣдомости«.
Софiя. Ред. журнала »Българска Сбирка«.

Нові видання Товариства.

Записки Наукового Товариства імени Шевченка, виходять у Львові що два місяці під редакцією Михайла Грушевського. Рік XI. Кн. V. Т. XLIX. Львів, 1902. З друкарні Наук. Тов. ім. Шевченка. Ст. 215, 8^о. Ціна 3 кор. Зміст: 1) Лукян Кобилиця, епізод із історії Гуцульщини в першій половині XIX віку, написав др. Іван Франко. Ст. 1—40. — 2) Угроські духовні вірші, подав Володимир Гнатюк. Вірші з Бачки й Сриму, ч. 128—225; покажчики. Ст. 165—272. — 3) Miscellanea: а) Кілька заміток до »Чуда св. Климента, папи римського«, подав М. Грушевський; б) Полтва — Полтава, подав Т. Ревакович; в) Олексій Андрієвський, некрологічна замітка М. Грушевського. Ст. 1—8. — 4) Наукова хроніка: Київські мініятури при Трірській Псалтири, написав Мих. Грушевський. Ст. 1—11. — 5) Бібліографія (рецензії й справозданя). Ст. 1—49.

Українсько-руська Бібліотека. Видає фільольогічна секція Наукового Товариства імени Шевченка. Писаня Осипа Юрія Федьковича. Перше повне і критичне видане. Том другий. Повісти й оповіданя. З перводруків і автографів зібрав, упорядкував і пояснив др. Олександр Колесса. У Львові, 1902. З друкарні Наук. Тов. ім. Шевченка. Ст. XII+495, 8^о. Ціна 4 кор. Зміст: 1) Повісти та оповіданя. Ст. 1—229. — 2) Оповіданя, повістки, казки і т. п. для народу і молодіжи. Ст. 231—460. — 3) Нарис із гуцульського життя написаний німецькою мовою. Ст. 461—470. — 4) Додаток. Слава Ігоря. Ст. 471—495.

Українсько-руська Бібліотека. Видає фільольогічна секція Наукового Товариства імени Шевченка. Том IV. Писаня Осина Юрія Федьковича. Перше повне і критичне видане. Тому третього друга часть. Драматичні переклади. З автографів у перве видав др. Іван Франко. У Львові, 1902. З друкарні Наук. Тов. ім. Шевченка. Ст. XIV+532, 8°. Ціна 3 кор. Зміст: 1) Гамлет. 1—173. — 2. Макбет. Ст. 175—373. — 3) Мазепа. Історична трагедія Рудольфа Готшала. Ст. 375—532.

Хроніка українсько-руського Наукового Товариства імени Шевченка у Львові. Вип. III. Ч. 11. 1902, май—серпень. Львів, 1902. З друкарні Наук. Тов. ім. Шевченка. Ст. 24, 8°. Ціна 30 сот. Зміст: Засідання Виділу. — Засідання секцій. (А. Крижановський і М. Грушевський — Генеалогія князів Вибельських. Др. І. Франко — Козак Плахта. М. Грушевський — Два селянські контракти з початку XVI в. М. Грушевський — М. Лазаревський, некролог. С. Томашівський — Польсько-руські відносини в XVIII ст. у новім представленю. Др. І. Франко — З історії Галичини 1848—60 рр. Ф. Колесса — Про автентичність Анабази Ксенофонта. М. Павлик — Доповнення до повного видання творів О. Федьковича. Др. В. Левицький — Метова геометрія в геометричній оптиці). — Засідання комісій. — Участь Товариства в обході присвяченім памяти Фр. Ржегоржа. — Sprawozdania z etnografічної експедиції. — Товариства й інституції, що далі приступили до обміну виданнями з Товариством. — Нові видання Товариства.

Chronik der ukrainischen Ševčenko-Gesellschaft der Wissenschaften in Lemberg. II. N. 10. Львів, 1902. З друкарні Наук. Тов. ім. Шевченка. Ст. 48, 8°. Ціна 30 сот. Зміст: Die Generalversammlung. — Sitzungen des Ausschusses. — Sitzungen der Sectionen. (Dr. Iv. Franko — Beiträge zur Geschichte des polnischen Elementes in der Ukraine. M. Hruševskyj — Sind die Urkunden des Fürsten Leo autentisch? S. Tomašivskyj — Das Kijever Kosakenthum im Jahre 1855. M. Haluščynskyj — Über das Memorandum betreffs der Vertheidigung der Rechte der Orthodoxen und der Dissidenten zur Zeit des Viorjährigen Landtages. Th. Vovk — Über das magdalenische Handwerk in der Ukraine. G. Kmit — Über die ländlichen Verhältnisse in Galizien um die Mitte des XIX Jhd. S. Tomašivskyj — Übersicht über den Stand der Bevölkerung des Lemberger Kreises um die Mitte

des XVII. Jhd. Dr. I. Franko — Die heilige Clemens zu Cherson. M. Zubryčkyj — Beiträge zur Geschichte des Volksschulwesens. Dr. I. Franko — M. Dykarivs hinterlassene Werke, Vlad. Hnatiuk — Über die galizisch-ruthenischen Volks Legenden. I. Verchratskyj — Über den Dialect der galizischen Lemken. V. Hnatiuk — Über die ungaro-ruthenischen religiösen Gedichte. Dr. V. Levyčkyj — Materialien zur mathematischen und physikalischen Terminologie. Dr. M. Kos — Über die Augenkrankheiten der Recruten während der dreijährigen Dienstzeit. — Sitzungen der Commissionen. — Die Betheiligung der Gesellschaft am Jubiläum des „Historisch philologischen Vereines“ zu Charkiv. — Rechenschaftsbericht der ethnographischen Expedition. — Vereine und Institutionen, die dem Austausch mit den Publicationen der Gesellschaft beigetreten sind. — Neue Publicationen der Gesellschaft.

Літературно-науковий Вістник (наукова частина).

IX книжка (за вересень):

Справа українсько-руської гімназії в Станіславові, В.

Вистава Родена в Празі, О. Луцького.

Новини нашої літератури:

III. Йван Семанюк (Марко Черемшина), Карби, оцінив М. Грушевський.

Раси Європи і їх історичні взаємини, Дра Вл. Олехновича, переклав В. Г.

Наукові листки:

VIII. Народня просьвіта і медицина в Полтавській губ., С. П—ри.

IX. Баптисти й Мальованці, Ів. Франка.

Хроніка і бібліографія.

X книжка (за жовтень):

Українське письменство 1866 — 1873 років. Недрукована праця М. Драгоманова (далі буде).

Раси Європи і їх історичні взаємини, дра Владислава Олехновича. Переклад В. Г.: III. Загальний результат розслідів над передісторичними расами в Європі (конець буде).

Рудольф Вірхов — громадський діяч. З поводу його смерти подав Сергій Павленко (далі буде).

Наукові листки :

X. Що зробити з «академічним фондом»? — М. Грушевського.

XI. Із харківського археологічного з'їзду — Зела.

Хроніка і бібліографія.

XI книжка (за листопад) :

Українське письменство 1866 — 1873 років. Недрукована праця М. Драгоманова (кінець буде).

Раси Європи і їх історичні взаємини, Дра Владислава Олехновича. Переклав В. Г. :

IV. Загальний погляд на події предісторичних рас.

V. До якої раси належить флексійна мова?

VI. Уваги про расові відносини польського і литовського народу.

Рудольф Вірхов — громадський діяч. З поводу його смерті подав Сергій Павленко (кінець буде).

Новини нашої літератури :

За Кадильну, оповідане Дениса Лукіяновича, Н. Кобринської
Хроніка і бібліографія.

XII книжка (за грудень) :

Українське письменство 1866 — 1873 років, недрукована праця М. Драгоманова, переклав М. П.

Рудольф Вірхов — громадський діяч, з поводу його смерті подав Сергій Павленко.

Над свіжими могилами :

I. Памяти Тадея Рильського, Ів. Фр.

II. Спомини про О. Я. Кониського, П. С.

III. Памяти Остапа Терлецького, Я. О—ського.

В справі «Академічного Дому», М. Грушевського.

Хроніка і бібліографія.

В І Д Б И Т К И.

Володимир Гнатюк. Угроруські духовні вірші. (Відбитка з «Записок» т. XLVI—XLVII і XLIX). У Львові, 1902. З друкарні Наукового Товариства імени Шевченка. Ст. 272, 8°. Ціна 2-50 кор.

Лусян Кобилиця. Епізод із історії Гуцульщини в першій половині XIX в. Написав др. Іван Франко. (Відбитка з XLIX т. »Записок«). У Львові, 1902. З друкарні Наук. Тов. ім. Шевченка, Ст. 40, 8°. Ціна 40 сот.

Причинки до історії роду Бибельських, зібрані арцибіскупом львівським Яном Прохніцким. Подав Арістарх Крижановський, до друку приладив М. Грушевський. (Відбитка з »Записок« т. XLVII). У Львові, 1902. З друкарні Наук. Тов. ім. Шевченка. Ст. 12, 8°. Ціна 10 сот.
